

Prima instanță: Judecătoria Sîngerei
Judecător: Hristina Craveț
Instanța de apel: Curtea de Apel Bălți
Judecători: Stela Procopciuc
Elena Grumeza
Adriana Garbuz

DECIZIE

21 februarie 2018

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

în componență:

Președintele ședinței, judecător: Iulia Sîrcu
Judecători: Dumitru Visternicean, Galina Stratulat
Dumitru Mardari, Nicolae Craiu

examinând recursul declarat de Cîșlaru Sergiu,
în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Cîșlaru Snejana împotriva lui Cîșlaru Sergiu, intervenient accesoriu Direcția Asistență Socială și Protecția Familiei Sîngerei cu privire la determinarea domiciliului copiilor minori,
împotriva deciziei Curții de Apel Bălți din 5 septembrie 2017, prin care a fost respins apelul declarat de Cîșlaru Sergiu și menținută hotărârea Judecătoriei Sîngerei din 27 octombrie 2016 prin care acțiunea a fost admisă.

c o n s t a t ă :

La data de 24 august 2016, Cîșlaru Snejana a depus cerere de chemare în judecată împotriva lui Cîșlaru Sergiu, intervenient accesoriu Direcția Asistență Socială și Protecția Familiei Sîngerei cu privire la determinarea domiciliului copiilor minori.

În motivarea acțiunii a indicat că, la data de xx xxxxx xxxx a încheiat căsătoria cu Cîșlaru Sergiu. La data de xx xxxxx xxxx s-a născut fiul Xxxxx Xxxxx iar la data de xx xxxxx xxxx s-a născut fiica Yyyyy Yyyyy.

Ulterior relațiile din familie s-au înrăutățit iar încercările de a depăși situațiile de conflict au eșuat, motiv din care au divorțat.

Reclamanta Cîșlaru Snejana indică că, fiica Yyyyy Yyyyy locuiește cu ea iar fiul Xxxxx Xxxxx a fost luat cu forța și locuiește cu Cîșlaru Sergiu, fiind dezbinat relațiile dintre copii.

Comportamentul violent a pârâtului Cîșlaru Sergiu și despărțirea copiilor influențează negativ asupra stării sufletești a acestora. Din acest motiv consideră că ambii copii trebuie să locuiască împreună într-o atmosferă familială, deoarece sunt atașați puternic unul față de celălalt.

Menționează reclamanta Cîșlaru Snejana că dispune de condiții materiale suficiente pentru asigurarea unui nivel de trai decent și adecvat pentru dezvoltarea fizică, intelectuală și spirituală a copiilor, iar cel mai rațional ar fi ca domiciliul copiilor să fie stabilit cu ea.

Solicită reclamanta Cîșlaru Snejana admiterea acțiunii cu stabilirea domiciliului copiilor minori Xxxxx Xxxxx și Yyyyy Yyyyy cu mama Cîșlaru Snejana.

Prin hotărârea Judecătorei Sîngerei din 27 octombrie 2016 acțiunea a fost admisă și s-a dispus stabilirea domiciliului copiilor minori, Xxxxx Xxxxx, născut la xx xxxxx xxxx și Yyyyy Yyyyy, născută la xx xxxxx xxxx la domiciliul mamei Cîșlaru Snejana.

Prin decizia Curții de Apel Bălți din 5 septembrie 2017 a fost respins apelul declarat de Cîșlaru Sergiu și s-a menținut hotărârea Judecătorei Sîngerei din 27 octombrie 2016.

La 3 noiembrie 2017 Cîșlaru Sergiu a depus cerere de recurs împotriva deciziei instanței de apel și a hotărârii instanței de fond, completată prin cererea de recurs suplimentară din 24 noiembrie 2017, prin care a solicitat admiterea recursului, casarea deciziei Curții de Apel Bălți din 5 septembrie 2017 și a hotărârii Judecătorei Sîngerei din 27 octombrie 2016 cu pronunțarea unei noi hotărâri prin care să fie respinsă cererea de chemare în judecată depusă de Cîșlaru Snejana.

În motivarea cererii de recurs a indicat că, la moment fiica Yyyyy Yyyyy și fiul Xxxxx Xxxxx locuiesc cu el și se află la întreținerea sa. Mama Cîșlaru Snejana nu se află pe teritoriul Republicii Moldova și nu acordă atenție cuvenită copiilor.

Instanța de fond a stabilit că, Cîșlaru Snejana se află în relații de căsătorie cu un cetățean de origine italiană și au un copil minor, însă nu s-a stabilit unde vor locui copii și care va fi reacția copiilor față de actualul soț al Snejanei Cîșlaru. Instanța a ignorat faptul că, fiul Xxxxx dorește să locuiască cu tatăl său. La fel nu au fost luate în considerație Raporturile de evaluare psihologică a copiilor și concluzia Direcției Asistență Socială și Protecție a Familiei.

A mai indicat recurentul că, instanțele judecătorești au dispus stabilirea domiciliului copiilor minori cu mama Yyyyy Yyyyy, care este plecată în Italia, însă din luna septembrie anul 2017 ambii copii locuiesc la el.

Examinând recursul declarat de Cîșlaru Sergiu, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție menționează următoarele.

În conformitate cu art. 431 alin. (2) din Codul de procedură civilă, asupra admisibilității recursului decide un complet din 3 judecători.

Conform art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale.

Din actele cauzei se constată că, decizia Curții de Apel Bălți din 5 septembrie 2017 a fost contestată de către Cîșlaru Sergiu prin intermediul oficiului poștal la data de 3 noiembrie 2017 (f.d.141-143). Prin urmare instanța de recurs constată că recurentul s-a conformat prevederilor legale și a declarat cererea de recurs în interiorul termenului de două luni.

În conformitate cu art. 439 alin. (2) din Codul de procedură civilă, după parvenirea dosarului, un complet din 3 judecători decide asupra admisibilității recursului, dispune expedierea copie de pe recurs intimatului, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii obligatorii a referinței timp de o lună de la data primirii acesteia. În cazul neprezentării referinței în termenul stabilit, admisibilitatea recursului se decide în lipsa acesteia.

La 29 noiembrie 2017, Curtea Supremă de Justiție a expediat în adresa intimatului copia cererii de recurs, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii referinței. Însă, până la examinarea recursului intimatului nu au depus referință prin care să-și exprime opinia asupra cererii de recurs.

Prin încheierea Curții Supreme de Justiție din 10 ianuarie 2018, recursul declarat de Cîșlaru Sergiu s-a considerat admisibil fiind transmis pentru a fi examinat în fond.

În conformitate cu art. 441 din Codul de procedură civilă, în cazul în care recursul este considerat admisibil, un complet din 5 judecători examinează fondul recursului.

Potrivit art. 444 Cod de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces. Completul din 5 judecători decide asupra oportunității invitării tuturor participanților sau a reprezentanților acestora pentru a se pronunța cu privire la problemele de legalitate invocate în cererea de recurs.

Pentru elucidarea problemelor de legalitate invocate în cererea de recurs depusă de către Cîșlaru Sergiu, precum și pentru stabilirea unor circumstanțe importante ale cauzei, prin încheierea din 24 ianuarie 2018 Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție a invitat părțile în proces să se prezinte la ședința de judecată.

În cadrul ședinței de judecată a instanței de recurs, recurentul Cîșlaru Sergiu a solicitat admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe cu pronunțarea unei noi hotărâri prin care domiciliul copiilor minori Xxxxxx și Yyyyy să fi stabilit cu el. În acest sens a menționat că, nu este de acord să fie stabilit domiciliul copiilor minori cu mama Cîșlaru (Xxxxxx) Snejana. În perioada ultimului an ambii copii au locuit cu el, iar reprezentanții Direcției Asistență Socială și Protecție a Familiei greșit au indicat că fiica sa a locuit cu mama, deoarece a locuit cu el. În toată această perioadă, Cîșlaru (Xxxxxx) Snejana nu a contribuit financiar.

Intimata Cîșlaru (Xxxxxx) Snejana în cadrul ședinței instanței de recurs a solicitat de a fi respins recursul declarat de Cîșlaru Sergiu și menținută decizia instanței de apel. Totodată a indicat că, într-adevăr a lăsat ambii copii să locuiască cu tatăl deoarece era însărcinată și urma să nască al treilea copil. Până la înaintarea prezentei

acțiuni a încercat de a discuta cu Cîșlaru Sergiu despre domiciliul copiilor, însă, această discuție nu s-a soldat cu succes. Nu este de acord ca domiciliul copiilor minori să fie stabilit cu tata Cîșlaru Sergiu deoarece ei nu vor fi îngrijiți, iar în perioada cât copiii au rămas la tatăl lor, fiul Yyyyy petrecea foarte mult timp la computer și i-a scăzut reușita la învățătură.

Reprezentantul Direcției Asistență Socială și Protecție a Familiei, în ședința instanței de recurs nu s-a prezentat, deși a fost înștiințat legal despre locul, data și ora ședinței instanței de recurs, fapt confirmat prin avizul de recepție anexat la materialele cauzei (f.d.161).

În conformitate cu art. 442 alin. (1) din Codul de procedură civilă, judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

Potrivit art. 445 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să respingă recursul și să mențină decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe, precum și încheierile atacate cu recurs.

Conform art. 239 din Codul de procedură civilă, hotărârea judecătorească trebuie să fie legală și întemeiată. Instanța își întemeiază hotărârea numai pe circumstanțele constatate nemijlocit de instanță și pe probele cercetate în ședință de judecată.

Potrivit art. 241 alin. (1) și alin. (5) din Codul de procedură civilă, instanța judecătorească adoptă hotărârea în numele legii. În motivare se indică circumstanțele pricinii, constatate de instanță, probele pe care se întemeiază concluziile ei privitoare la aceste circumstanțe, argumentele invocate de instanță la respingerea unor probe, legile de care s-a călăuzit instanța.

Audiind declarațiile părților prezente în proces, studiind materialele dosarului în raport cu argumentele invocate în recurs, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție concluzionează despre necesitatea respingerii recursului declarat de Cîșlaru Sergiu cu menținerea deciziei Curții de Apel Bălți din 5 septembrie 2017. Instanțele ierarhic inferioare just au soluționat litigiul dedus judecății și la emiterea deciziei au aplicat corect normele de drept material și procedural reieșind din următoarele considerente.

Cîșlaru (Xxxxx) Snejana a depus cerere de chemare în judecată împotriva lui Cîșlaru Sergiu prin care a solicitat stabilirea domiciliului copiilor minori Yyyyy Yyyyy, născută la xx xxxxx xxxx și Xxxxx Xxxxx născut la xx xxxxx xxxx, cu mama Cîșlaru (Xxxxx) Snejana.

Prin hotărârea Judecătoriei Sîngerei din 27 octombrie 2016, menținută prin decizia Curții de Apel Bălți din 5 septembrie 2017, a fost admisă cererea de chemare în judecată a Snejanei Cîșlaru (Xxxxx) și s-a stabilit domiciliul copiilor minori Xxxxx Xxxxx, născut la xx xxxxx xxxx și Yyyyy Yyyyy născută la xx xxxxx xxxx, la domiciliul mamei Cîșlaru (Xxxxx) Snejana.

Concluzionând despre respingerea recursului declarat de Cîșlaru Sergiu, instanța de recurs relevă prevederile articolului 16 din Legea nr. 338 din 15 decembrie 1994 privind drepturile copilului care statuează că, fiecare copil are dreptul să locuiască în familie, să-și cunoască părinții, să beneficieze de grija lor, să coabiteze cu aceștia, cu excepția cazurilor în care despărțirea de un părinte sau de ambii părinți este necesară în interesul copilului.

În același timp art. 9 din Convenția internațională cu privire la drepturile copilului din 20 noiembrie 1989, statuează că, statele părți vor veghea ca nici un copil să nu fie separat de părinții săi împotriva voinței lor, cu excepția situației în care autoritățile competente decid, sub rezerva revizuirii judiciare și în conformitate cu legile și procedurile aplicabile, că această separare este necesară, în interesul superior al copilului. O decizie în acest sens poate deveni necesară în anumite cazuri particulare, de exemplu atunci când părinții trăiesc separat și se impune luarea unei hotărâri cu privire la locul de reședință a copilului.

La examinarea litigiilor cu privire la stabilirea domiciliului copilului minor în situația în care părinții locuiesc separat, urmează să se țină cont exclusiv de interesul superior al copilului. Părinții sunt principalii responsabili de creșterea și dezvoltarea copilului. Aceștia trebuie să acționeze, în primul rând, în interesul suprem al copilului.

În acest sens, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reiterat principiul bine stabilit în jurisprudența sa conform căruia scopul Convenției nu este de a proteja drepturile teoretice sau iluzorii, ci cele concrete și efective (Cauza Artico împotriva Italiei).

La încredințarea copiilor minori, condiția esențială constă în interesul superior al copilului, interes ce urmează a fi stabilit prin examinarea tuturor criteriilor consacrate în acest domeniu. Aceste criterii, stabilite de practica Curții Europene a Drepturilor Omului, dar și de legislația națională sunt vârsta copilului, posibilitățile părintelui de a-i asigura o bună dezvoltare fizică, intelectuală și morală, atașamentul față de copilul minor, precum și al minorului față de părinte, grija manifestată de părinți în timpul conviețuirii și după despărțirea lor în fapt, precum și altele asemenea.

Criteriile de apreciere a interesului superior al minorului formează un ansamblu guvernat de principiul egalității, ceea ce înseamnă că nu poate reține caracterul primordial sau determinant al unuia sau altuia dintre criteriile respective.

În conformitate cu art. 63 din Codul familiei, în cazul când părinții locuiesc separat, domiciliul copilului care nu a atins vârsta de 14 ani se determină prin acordul părinților. Dacă un atare acord lipsește, domiciliul minorului se stabilește de către instanța judecătorească, ținându-se cont de interesele și părerea copilului (dacă acesta a atins vârsta de 10 ani). În acest caz, instanța judecătorească va lua în considerare atașamentul copilului față de fiecare dintre părinți, față de frați și surori, vârsta copilului, calitățile morale ale părinților, relațiile existente între fiecare părinte și copil, posibilitățile părinților de a crea condiții adecvate pentru educația și dezvoltarea copilului (îndeletnicirile și regimul de lucru, condițiile de trai etc.). La determinarea

domiciliului copilului minor, instanța judecătorească va cere și avizul autorității tutelare teritoriale în a cărei rază teritorială se află domiciliul fiecăruia dintre părinți.

Potrivit concluziei din raportul de evaluare psihologică nr. 974 din 19 septembrie 2016 a psihologului din cadrul Serviciului social echipa mobilă a Direcției Asistență Socială și Protecție a Familiei Sîngerei s-a menționat că, starea psihologică a copilului Xxxxx Xxxxx este parțial stabilă și decis în luarea unor decizii. S-a recomandat ca copilul să nu fie despărțit de sora sa, iar din discuție s-a remarcat faptul că el dorește să rămână cu ambii părinți. În raport s-a indicat că, pe parcursul evaluării minorul a avut un ritm încet în relaționare ce denotă un nivel crescut al stresului. Dorește să stea cu mama sa, sau ambii părinți să fie împreună (f.d.43-44).

Din concluzia raportului de evaluare psihologică nr. 1120 din 24 octombrie 2016 al aceluiași psiholog s-a indicat că, starea psihologică a copilului Yyyyy Yyyyy este parțial stabilă și indecisă în luarea unor decizii. Din discuțiile cu minora s-a remarcat dorința de a rămâne cu ambii părinți, însă, în unele situații preferă să rămână cu mama deoarece este mai îngăduitoare și sufletistă. La fel s-a recomandat ca minora să nu fie despărțită de fratele său, deoarece despărțirea copiilor v-a influența negativ asupra acestora (f.d.41-42).

Conform avizul-concluzie nr. 1122 din 24 octombrie 2016 a Direcției Asistență Socială și Protecție a Familiei Sîngerei, s-a recomandat stabilirea domiciliului copiilor minori cu tatăl Cîșlaru Sergiu reieșind din faptul că mama Cîșlaru Snejana deseori pleacă peste hotare (f.d.37).

Din actele cauzei se mai atestă că, la data de 28 ianuarie 2017 Cîșlaru Snejana a încheiat căsătoria cu Zzzzz Zzzzz, cetățean al xxxxxx, fapt confirmat prin certificatul de căsătorie nr. CS-V xxxxxxxx din xx xxxxx xxxx, eliberat de Oficiul Stare Civilă Sîngerei (f.d.106).

Faptul că Cîșlaru (Xxxxx) Snejana s-a recăsătorit, a format o altă familie și în această perioadă ambii copii au rămas temporar să locuiască cu tatăl, nu poate constitui temei de a respinge cererea cu privire la stabilirea domiciliului copiilor minori. Or, în această perioadă Cîșlaru (Xxxxx) Snejana a fost însărcinată iar în luna xxxx anul xxxx s-a născut fiica Xxxxx Xxxxx (f.d.115). Acest fapt nu poate diminua rolul mamei în viața copiilor Xxxxx și Yyyyy.

În situația în cauză Colegiul Civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție, având în vedere interesele copiilor minori de a se dezvolta într-un mediu sigur, sănătos și care să le confere stabilitate, reține că interesele copiilor este ca ei să fie crescuți, îngrijiți, educați și protejați de către mamă.

Din acest motiv nu poate fi reținut argumentul recurentului Cîșlaru Sergiu precum că, după pronunțarea deciziei instanței de apel, ambii copii au rămas să locuiască cu el cu toate că prin decizia instanței de apel domiciliul a fost stabilit cu mama Cîșlaru Snejana, care la moment este plecată în Xxxxxx.

Tot pe aceste temeuri Colegiul apreciază justă concluzia Curții de Apel Bălți expusă în decizia sa precum că, dezacordul lui Xxxxxx de a locui cu mama reiese din

faptul că dânsul nu va avea posibilitate să comunice cu prietenii săi din satul XXXXXXXX, dar nu din motivul că nu ar fi atașat de mama sa.

Instanța de recurs evidențiază că, faptul stabilirii domiciliului copiilor minori cu mama Cîșlaru (Zzzzz) Snejana nu trebuie interpretat ca o sancțiune la adresa tatălui sau a copiilor, deoarece, copii trebuie sprijiniți în a se acomoda în noul mediu de ambii părinți.

Situațiile de conflict apărute între părinți nu trebuie să afecteze interesul superior al copiilor, deoarece oricărui copil îi este recunoscut dreptul la un nivel de viață suficient pentru dezvoltarea sa fizică, mintală, spirituală, morală și socială. Asigurarea celei mai bune protecții a intereselor copiilor dispun de prioritate în raport cu interesele sau sentimentele părinților, motiv din care protecția, buna dezvoltare a copiilor, inclusiv atașamentul sentimental și siguranța acestora vor constitui circumstanțe determinate pentru instanță la stabilirea domiciliului copiilor. Interesul superior al copiilor sunt decisive în vederea acordării priorității unuia dintre soți.

La fel nu poate fi reținut argumentul recurentului precum că prima instanță și instanța de apel stabilind domiciliul copiilor minori cu mama nu a constatat pe teritoriul cărei țări dorește să locuiască ultima, motiv din care există riscul scoaterii copiilor peste hotarele Republicii Moldova.

Aici instanța de recurs menționează că pentru schimbarea locului de trai a copiilor minori din Republica Moldova într-o altă țară urmează a fi respectată o procedură anumită, care nu constituie obiect de examinare în prezenta cauză.

Cât privește avizul-concluzie nr. 1122 din 24 octombrie 2016 a Direcției Asistență Socială și Protecție a Familiei Sîngerei prin care s-a recomandat stabilirea domiciliului copiilor minori cu tatăl Cîșlaru Sergiu, în prezenta cauză acesta nu v-a fi luat în considerație.

Or, potrivit înregistrării audio a ședinței de judecată din instanța de fond din 25 octombrie 2016, reprezentantul Direcției Asistență Socială și Protecție a Familiei Sîngerei a indicat că, la baza concluziei privind stabilirea domiciliului copiilor minori cu tatăl a fost faptul că mama Cîșlaru Snejana deseori pleacă peste hotare. Totodată, această concluzie a fost făcută doar în baza documentelor și declarațiile părinților, iar o comisie specială pentru examinarea cazului nu a fost creată.

Cu toate că Direcția Asistență Socială și Protecție a Familiei Sîngerei a fost citată la ședința instanței de recurs din 14 februarie 2018, contrar prevederilor art. 73 din Codul familiei potrivit căruia la examinarea de către instanța judecătorească a litigiilor privind educația copilului este obligatorie participarea autorității tutelare teritoriale, un reprezentant al autorității tutelare nu s-a prezentat (f.d. 159-161).

Din considerentele menționate și având în vedere că decizia instanței de apel este legală și întemeiată, iar motivele recursului invocate în speță sunt neîntemeiate și similare celor indicate în procesul judecării cauzei, asupra cărora instanța de apel s-a pronunțat deja în modul corespunzător, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a respinge

recursul declarat de Cîșlaru Sergiu și de a menține decizia Curții de Apel Bălți din 5 septembrie 2017.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. a) și alin. (3) din Codul de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e :

Se respinge recursul declarat de Cîșlaru Sergiu.

Se menține decizia Curții de Apel Bălți din 5 septembrie 2017, în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Cîșlaru Snejana împotriva lui Cîșlaru Sergiu, intervenient accesoriu Direcția Asistență Socială și Protecția Familiei Sîngerei cu privire la determinarea domiciliului copiilor minori.

Decizia este irevocabilă.

Președintele ședinței,

Judecător:

Iulia Sîrcu

Judecători:

Dumitru Visternicean

Galina Stratulat

Dumitru Mardari

Nicolae Craiu